

Orłowski, Bolesław

"Kwartalnik Historii Kultury Materialnej" o historii techniki w 1963 r.

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 9/3-4, 415-416

1964

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„KWARTALNIK HISTORII KULTURY MATERIALNEJ“ O HISTORII TECHNIKI
W 1963 R.

W numerze 1 w obszernym artykule *Dalsze badania technologii wyrobów żelaznych na ziemiach polskich w okresie halszackim i wczesnolatęńskim* Jerzy Piaskowski kontynuuje publikację wyników badań prowadzonych w ramach Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN, których pierwszą część przedstawił na łamach „Kwartalnika Historii Kultury Materialnej“ w nrze 3/1959¹. Artykuł składa się z następujących części: zestawienie i ocena zbadanych materiałów, podstawowe typy metalu i technologii wyrobów żelaznych na ziemiach Polski w omawianych okresach, statystyczna analiza zbadanych materiałów, technologia żelaza w omawianych okresach, kształt typowych „wyrobów świętokrzyskich“ w tych okresach. Pracę ilustrują liczne zestawienia tabelaryczne, wykresy i fotografie. Jest to próba pewnego podsumowania i usystematyzowania dotychczasowych wyników na obecnym etapie badań.

W tym samym numerze Mieczysław Prosnak pisze o sztuce korabniczej wczesnośredniowiecznej Rusi², a praca Waltera Endrei *Węgierskie manufaktury włókiennicze w XVIII w.* wzmiankuje m.in. również o zagadnieniach techniki produkcyjnej.

W dziale *Źródła* Jadwiga Siniarska-Czaplicka omawia pokrótce materiał archiwalny, dotyczący dziejów papierni w Bolimowie (1776—1788), a w dziale *Polemiki i dyskusje* na uwagę zasługuje artykuł Stanisława Gierszewskiego *Żegluga gdańska w roku 1688*³.

Spośród recenzowanych w tym numerze książek wymienić należy: Witolda Krassowskiego *Architektura drewniana w Polsce* (Warszawa 1961), Marii Fryczowej *Tradycyjne budownictwo ludowe Kujaw* (Toruń 1961), Antona Špiesza *Manufakturalne obdobje na Slovensku 1725—1825* (Bratislava 1961), T. J. Dieriewiankina *Manufaktura na Ukraini w kinci XVIII — pierwij połowini XIX st. Tiekstilne wirobnictwo* (Kyiw 1960).

Ważnym uzupełnieniem nr 1/1963 są opracowane przez Martę Miynarską *Materiały do bibliografii historii kultury materialnej Europy od przełomu II—I w. p.n.e. do połowy XIX w. (za lata 1957—1960)*, obejmujące 763 różnojęzyczne pozycje.

W numerze 2, który koncentruje się przede wszystkim na zagadnieniach gospodarki leśnej, znajdujemy tylko marginesowe wzmianki związane z techniką, dotyczące wyrybu i eksploatacji drewna jako surowca i opału.

W numerze 3—4, ostatnim w roczniku 1963, podstawowe artykuły zajmują się gospodarką pieniężną i kwestią zaludnienia. Natomiast w dziale *Polemiki i dyskusje* znajdujemy obszerny *Przyczynek do interpretacji Oficyny W. Roździeńskiego* pióra Jana Pazdura, omawiający krytycznie nowe wydanie *Officyny ferraria*⁴.

W osobnym zeszycie, dołączonym do nr 3—4, zebrano bibliografię zawartości roczników 1953—1962 „Kwartalnika Historii Kultury Materialnej“.

¹ Por. też omówienie rocznika 1959 „Kwartalnika HKM“ w nrze 3—4/1960 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki“, s. 504.

² Por. notatkę o tym artykule w nrze 3/1963 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki“, s. 455.

³ Por. notatkę o tym artykule oraz o polemice z nim Henryka Samsonowicza na łamach nr 3—4/1963 „Kwartalnika HKM“ — w nrze 1/1964 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki“, s. 135.

⁴ Por. w nrze 1/1964 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki“ recenzję J. Piaskowskiego z tego wydania.

Wydaje się, że rocznik 1963 tego kwartalnika zawiera znacznie mniej treści z zakresu historii techniki, niż roczniki z lat poprzednich. Czasopismo pozostaje mimo to interesujące dla badacza dziejów techniki, gdyż, siłą rzeczy, dziedziny kultury materialnej i techniki są ze sobą ściśle powiązane.

Bolesław Orłowski

Z FABRYCZNYCH KRONIK

W cyklu pod tytułem *Z fabrycznych kronik* ukazały się w „Przeglądzie Technicznym” kolejne artykuły popularyzujące dzieje poszczególnych zakładów przemysłowych¹.

W ostatnim kwartale 1963 r. Waleria Korycka i Jan Dąbrowski² opublikowali następujące artykuły: w nrze 44 *Śladami staropolskich przędlic* o Zakładach Przemysłu Lniarskiego „Len” w Kamiennej Górze na Dolnym Śląsku na tle dziejów tkactwa na ziemiach polskich; w nrze 45 „*Literacki*” zakład o Państwowej Fabryce Wagonów we Wrocławiu; w nrze 46 „*Trójkąt mocy*”: *wierzchołek I* o „Zamechu”, Zakładach Mechanicznych im. Gen. Świerczewskiego w Elblągu; w nrze 47 „*Fabryka*” *wody* o Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Wodociagowym na tle tradycji zaopatrzenia Śląska w wodę; w nrze 48 *Dzieje krótkie i chlubne* o kopalni „Ziemowit” w Łędzinach; w nrze 49 *Historia zaczęta od nowa* o fabrykach maszyn włókienniczych z terenu ziem zachodnich Polski; w nrze 50 *Arsenal nafcjarzy* o Fabryce Maszyn i Sprzętu Wiertniczego „Glinik” w Gorlicach; w nrze 51 *Syreny nad Sołą* o elektrowni w Porąbce; w nrze 52: *Trójkąt mocy* o Fabryce Kotłów w Raciborzu i Dolnośląskich Zakładach Wytwórczych Maszyn Elektrycznych im. Feliksa Dzierżyńskiego we Wrocławiu.

Powyższy artykuł kończy cykl prowadzony na łamach „Przeglądu Technicznego” przez cały rok 1963. Czynione są starania, aby zebrane artykuły ukazały się w formie książki.

J. J.

SYLWETKI POLSKICH INŻYNIERÓW

Na łamach „Przeglądu Technicznego” w 1964 r. rozpoczęto druk nowego cyklu artykułów o tematyce historycznej. Cykl ten, *Sylwetki bliskie*, został przez redakcję określony jako felietonowy, co jednak niedokładnie odpowiada formie dotychczas opublikowanych artykułów. Znajdujemy w nich bowiem raczej encyklopedycznie potraktowane życiorysy wybitnych inżynierów polskich, ze szczególnym skupieniem uwagi na ich działalności zawodowej. Autorem artykułów jest literat Stanisław Szenic, znany przede wszystkim z *Pitavali* i biografii historycznych.

W ciągu pierwszych dwu miesięcy 1964 r. ukazały się artykuły o Stanisławie Kierbedziu (nr 1), Ernestie Malinowskim (nr 2), Stanisławie Janickim (nr 3), Piotrze Steinkellerze (nr 5), Adamie Idźkowskim (nr 7) i Kazimierzu Gzowskim (nr 8)*. Autor ogranicza się zatem na razie do inżynierów działających w XIX w.

J. J.

¹ Por. notatki w nrach 3 i 4/1963 oraz 1 i 2/1964 „Kwartalnika”.

² Zasłużony popularyzator nauki, techniki oraz ich dziejów, Jan Dąbrowski, zmarł 2 sierpnia 1964 r.

* Por. notatkę 150-lecie urodzin Kazimierza Gzowskiego w niniejszym numerze.